

KELEBEKLER YA DA YİTİP GİDENLER*

Gülbin Paytar

Kelebekler

Yönetmen: Tolga Karaçelik

Senarist: Tolga Karaçelik

Görüntü Yönetmeni: Andaç Şahan

Sanat Yönetmeni: Cem Ece, Arzu Kadak

Müzik: Ahmet Kenan Bilgiç

Kurgu: Evren Lus

Oyuncular: Tolga Tekin, Bartu Küçükçağlayan, Tuğçe Altuğ

2018/ 117' / Türkiye

Düzen ve kural timsali Almanya bile astronotlarına iş bulamıyorsa devlet bitmiş midir? Eğer öyle ise bu akışkan dünyada kendinizi güvende hissetmeniz imkânsızdır. Hissetmeyin de zaten.

Tolga Karaçelik'in filmi *Kelebekler* (2018) bize, kelebeklerin ölmek için toplanmaları gibi, dağılmış bir ailenin bireyleri olan üç kardeşin aslında pek de tanımadıkları babalarının çağrısı üzerine toplanarak doğdukları köye doğru yola çıkmalarını anlatıyor. Kardeşler bu yolculukta bir yandan kendi içlerinden gelen duygusal patlamalarla baş ederken diğer yandan, mantıksız görünmekle birlikte şaşırtıcı açıklamaları bulunan pek çok olayla boğuşuyorlar. Filmin daha ilk dakikalarında üç kardeşin de ayrı ayrı sebeplerle yolunda gitmeyen hayatlarıyla tanışıyor, aksayan mesleki işler ya da bitmekte olan bir evlilik öyküsü aracılığıyla hikâyenin devamında da bir şeylerin defalarca toparlanıp tekrar dağılacağı fikrine hazırlanıyoruz. Zaman zaman bir yol filmi gibi görünse de mekândan ve zamandan büyük ölçüde bağımsız bir şekilde derdini anlatan film, izleyicinin dikkatini belli

* Sekans Film Eleştirisi Yarışması 2020 Üçüncüsü

bir özelliği olmayan köyden çok köylülere, gidilen yoldan çok arabanın içinde o yolda gidenlere çekmeyi başarıyor.

Yaklaşık iki saat boyunca, kahramanlarımızla birlikte bir an güvenden bir saniye sonra her şeyin alt üst olmasına, tam duvarların ardına çekilmişken ufacık bir olayla gelen o ılık kardeşlik duygusunun -anlık ve geçici de olsa- savunmamızı indirivermesine defalarca şahit oluyoruz. Bu şekilde film bizi güven duygusunu sorgulamaya zorlarken, *çocuklukta yaşananların unutulmadan hep bir yerlerde kaldığı, aile denilen kavramın da bu yaşanmışlıkların toplamından başka bir şey olmadığı* önermesiyle baş başa bırakıyor.

İlk olarak Kenan'ın evinde, ağabey Cemal'in hazırladığı kahvaltı sofrasına *dışarıdan* birinin -Kenan'ın kız arkadaşının- ani girişiyle henüz oluşmadan dağılan *aile* duygusu, araba yolculuğunda da çeşitli vesilelerle karşımıza çıkarak bizi anlatılan hikâyenin tıpkı hayat gibi bıçak sırtı duruşuna alıştıyor.

Bu gerilimli gidiş gelişlerin çoğunun, defalarca oturulan *aile sofrası* sahnelerine başarıyla yerleştirildiğini de burada not etmeliyiz. Örneğin müzikholde yenen yemek sırasında bizi bir an saran *her şey yolunda* duygusu en beklenmedik yerden vurularak, en sakin görünen kız kardeş Suzan'ın muhteşem *dağıtma* sahnesiyle darmadağın oluyor. Hep beraber yedikleri dayak kardeşleri yakınlaştırır gibi olsa da sabah küçük kardeş Kenan'ın arabayla çekip gittiği kuşkusu, hem diğer iki kardeşte hem de bizde güven duygusunun o kadar da kolay oluşamayacağını gösteriyor. Neyse ki Kenan'ın dakikalar içinde, üstelik sıcak kahvaltılıklarla geri gelmesi güven-güvensizlik arası gidip gelen duygularımızın ibresini bir kez daha güvene döndürüyor ve kuşkularımızı arkaya atıp filmi izlemeye devam ediyoruz.

Hikâye boyunca kendi duygumuzdan emin olamadığımız gibi kahramanlarımızın duruşlarından da emin olamıyoruz. Mesela, ağabey Cemal’in ilkinin yıllar önce, çocukluklarında, diğeri ise daha bir hafta önce verdiği ve sonuçları ölümcül olabilecek iki hatalı kararı öğreniyor; bunun kardeşler üzerindeki ağır duygusal yüklerini izleyip “Tamam, artık birbirlerinin yüzüne bakmazlar.” diyecekken tersini görüp şaşırıyor. Tıpkı bizim duygularımız gibi hikâyedeki kardeşler de kararsız ve şaşırtıcı davranıyorlar. Ne birbirlerine tam yakınlaşabiliyor ne de birbirlerinden tamamen kopabiliyorlar.

Filmin bir diğeri meselesi de ölmekte olan modern dünyanın gevşeyen ve belirsizleşen kurallarına tutunarak *bir düzen varmış gibi yapmayı* sorgulamak. Bu *düzen* kavramı muhtar karakterinde somutlaşıyor. Muhtar çaresizlikle ve defalarca *düzenin* artık var olmadığını bize hissettiriyor. Tavuklarla ilgili sorun için resmi veterinerine başvuran ve “bekleyeceğiz” cevabı alan muhtarımız, *kafası karışık imam* problemi için de Diyanet’e başvurduğunu ve oradan da beklemeye alındığını anlatıyor, mesela. Böylece, ölümlerinin usulünce gömülemediği, resmi işlerinin düzgün yürütülemediği köyün, düzenin asıl yürütücüsü *devlet* tarafından -terk edilmediyse bile- en azından askıya alındığını anlıyoruz. (Ya da askıya alınan *devletin* kendisidir mi demeliyiz?)

Hatta inancı kendi kafa karışıklığıyla hayli zedelenmiş görünen imamın ifadesiyle “bir lüks” olan Allah’ın bile köyün susuzluk sorunuyla ilgilenmeyeceği, bu anlamda O’nun da köyü -yani insanlığı- terk ettiği biz izleyiciye ustaca hissettiriliyor.

Kelebekler, alıştığımız *düzenin* üç büyük koruyucusunun, aile, din ve devletin çözülmekte olduğunu ve yakın bir gelecekte üçünün de var olmayabileceği ihtimalini mizahi bir dille yüzümüze çarpıyor.

Anadolu'nun bir köyüne, babalarını ziyarete giden üç kardeşin hayli yerli ve milli olması beklenen öyküsünün ta Sundance Festivali'ndeki başarısı birçoklarına şaşırtıcı gelebilir. Ancak, tıpkı **Coen Kardeşler**'in sınırlı, küçük coğrafyalarda anlattığı yerel hikâyelerin aslında insana dair evrensel dertleri ele alarak dünyaya ulaşması gibi, **Kelebekler** de hepimizin içinde hissettiği düzenin yok oluşu, geleceğin belirsizliği, yarına güvensizlik gibi temaları ele alıyor. Üstelik **Coen** filmleri gibi kara mizaha yaslanırsa da bunu bir şekilde onlardan çok daha *aydınlık* kalmayı başararak yapıyor.

Filmin yurt içinde ve dışında izleyiciye ulaşıp sevilmesinin gizi herhalde burada aranmalı ve elbette bir de tüm ekibin, özellikle de oyuncuların benzeri az görülen performanslarında. Bazılarını televizyon dizilerinde veya sinemada önceden yarattıkları karakterlerden tanıdığımız, bazıları ise ilk kez bu filmle beyazperdede görünür olan tüm oyuncular hikâyeyi ete kemiğe büründürüyorlar.

Bizce **Kelebekler**, sinema salonuna tamamen önyargısız girseniz bile çıkarken tarafsız kalamayacağınız yapımlardan. Seyirciyi uç duygularda dolaştıran anlatımıyla, kâh gülüp kâh irkilerek izlenen, sonra da ya hayli mesafeli durulan ya da yönetmenin koyu hayranı olunan filmlerden biri.

Ve eğer siz de bizim gibi filmi sevenlerdenseniz salondan çıkarken kendinizi şöyle düşünürken bulabilirsiniz: Şu hayatta kimseye güven olmuyor. Öz kardeşinize, dağdaki kör çobana, ölmüş babanıza, hatta yolda serbest gezen tavuklara bile güvenmeyin, kendinizi sakının.

Ama eğer sakınamıyorsanız da eh, o zaman siz uyun akışa, бүкүн kuralları, bırakın dünya sizden sakınsın.